

جهانگردی و فرهنگ شهادت در اصفهان

محسن نصری*

مقدمه:

و انسانی تبدیل شده است و این دو بعد در همه کنشهای اجتماعی او از جمله گردش و سفر ظهور می‌یابد.

در جهانگردی روابط و کنش فرهنگی بین افراد و جوامع در سه وجه تبادل، تسلیم و تهاجم فرهنگی شکل می‌گیرد و جهانگرد

در جامعه‌ای که به آن سفر کرده یا به تبادل جنبه‌های مثبت فرهنگی می‌پردازد، یا تسلیم فرهنگ والاتر آن جامعه می‌گردد و یا به تأثیرگذاری فرهنگی بویژه در زمینه‌های منفی و معایر باهنجارهای آن جامعه دست می‌یازد که می‌توان آن را نوعی تهاجم فرهنگی تلقی کرد.

امروزه در عصر جاهلیت مدرن یکی از ابزارهای فرهنگی تهاجم به فرهنگ جوامع شرقی، جهانگردی است. از این رو بر سیاستگذاران و برنامه‌ریزان و مجریان امور جهانگردی است که در ام‌القرای جهان اسلام و سرزمین مقدس ایران، برای مقابله با تهاجم فرهنگی غرب و صهیونیسم بین‌الملل، نجات بشریت سرگردان در وادی ضلمت غرب و نشر فرهنگ اسلامی در برنامه‌ریزی برای جهانگردی- از فرهنگ الهی اسلام الهام گیرند. در مکتب اسلام، شهید و فرهنگ شهادت قادرند فرد و جامعه را اصلاح کرده، سعادت را برای آنها به ارمغان آورند، همچنان که

بشر از بدو خلقت دریافت که برای قرار گرفتن در مسیر کمال حقیقی خویش به زندگی اجتماعی نیازمند است، از این رو به زندگی دسته‌جمعی و همکاری گرایش یافت. و «سفر»، «کوچ» و حرکت از نقطه‌ای به نقطه دیگر و از جامعه‌ای به جامعه دیگر به عنوان نمودی از زندگی اجتماعی، شکل گرفت و انسان روزی برای یافتن غذا، زمانی برای فرار از خطرات، گاهی برای رسیدن به امنیت اجتماعی، روزگاری در پی مسکن مناسبتر و در اعصاری برای کسب علم و دانش و فرهنگ آهنگ سفر کرد. پس از پشت سر گذاشتن عصر کوچ نشینی و شروع مرحله یکجانشینی نیز سفر و گردش به عنوان ضرورتی در حیات بشر تا به امروز ادامه یافته است.

انسان به واسطه آنکه موجودی فرهنگی است و همین خصلت او را از دیگر جانداران متمایز نموده است، هر چه در گذر زمان پیشتر رفته، به سفر و گردش خود رنگ و بوی فرهنگی بیشتری زده است. هر چند که امروزه متأسفانه نمی‌توان گفت انگیزه‌های گردشگران به تمامی فرهنگی است اما در کنار ظواهر مادی، این ابعاد فرهنگی هستند که در اصل موجب جهانگردی می‌شوند. فرهنگ به جهت دو بعد شیطانی و الهی بشر به دو فرهنگ شیطانی

قبلهم كانوا اشد منهم قوة و اثاروا الارض و عمروها اكثر مما عمروها و جاءتهم رسلهم بالبينات فما كان الله ليظلمهم و لكن كانوا انفسهم يظلمون»^۳

(آیا در زمین گردش نمی‌کنند تا بنگرند که چگونه بوده است عاقبت کسانی که پیش از آنها می‌زیسته‌اند؟ کسانی که توانشان بیشتر بوده است و زمین را به شخم زدن زیر و رو کرده و بیشتر از ایشان آبادش کرده بودند و پیامبرانی با معجزه‌ها بر آنها مبعوث شده بودند. خدا به ایشان ستم نکرد، آنان خود به خویشتن ستم می‌کردند.)

«قل سيروا في الارض فانظروا كيف بدأ الخلق ثم الله ينشئ»
النشأة الاخرة ان الله على كل شىء قدير»^۴

(بگو در زمین گردش کنید و بنگرید که چگونه خدا موجودات را آفریده، سپس آفرینش باز پسین را پدید می‌آورد، زیرا خدا بر هر چیزی تواناست.)

«قد خلت من قبلكم سنن فسيروا في الارض فانظروا كيف كان عاقبة المكذبين»^۵

(پیش از شما سنتهایی بوده است، پس بر روی زمین گردش کنید و بنگرید که پایان کار آنها که پیامبران را به دروغ‌گویی نسبت می‌دادند چه بوده است.)

حضرت حق تعالی در آیات فوق و دیگر آیات الهی از بشر می‌خواهد که در سیر و سفر هدف خویش را عبرت‌پذیری و درک نظام خلقت هستی قرار داده و سیر و سفر را به مقوله‌ای فرهنگی، نه اقتصادی و ضد فرهنگی تبدیل کند.

از دیدگاه قرآن مجید گردشگری باید وسیله‌ای برای تکامل و کمال فرهنگ، بینش و نگرش افراد جامعه باشد. لذا در نظام مقدس جمهوری اسلامی که ملهم از قرآن کریم است باید سیاستگذاری و برنامه‌ریزی برای امر «سیاحت» چه در بعد داخلی و چه بین‌المللی - بر خلاف نظام فاسد غربی - بر اساس احکام الهی و جهت فرهنگی بیاید. نگرش به این مقوله برای کسب «دلار» و ایجاد «اشتغال» و... موجب می‌گردد که ارزشهای فرهنگ اسلامی در حاشیه قرار گرفته و یا به فراموشی سپرده شود.

در سرزمین مقدس ایران «شهادت» و «شهیدان» بزرگترین تحول و دگرگونی قرون معاصر را پدید آورده و غرب و صهیونیسم بین‌الملل را به زانو درآورده‌اند.

در عصر خمینی که عصر عزت و سربلندی اسلام و مسلمین بوده و هست و در شهر شهیدان اصفهان، «شهادت» به فرهنگ تبدیل شد و در دو مرحله انقلاب و دفاع مقدس جلوه کرد و اینک عطر شهادت فضای شهر را معطر کرده است و مشام هر انسان معنویت‌شناس را نوازش می‌دهد.

از آنجا که اصفهان یک قطب جهانگردی است باید از این فرهنگ بهره برد و با آن اسلام، انقلاب و دفاع مقدس را به جهانگردان شناساند. در همین زمینه با طرح مباحثی به تبیین این مقوله فرهنگی در جهانگردی می‌پردازیم و راهبردهایی جهت ارائه فرهنگ شهادت به جهانگردان شهر اصفهان پیشنهاد می‌کنیم:

الف) سیر و سیاحت فرهنگی از دیدگاه قرآن مجید

قرآن مجید که کتاب هدایت و سعادت دنیوی و اخروی افراد و جوامع بشری است، به مقوله سفر و سیاحت نگرشی فرهنگی دارد.

خداوند از بشریت می‌خواهد که با «سیر آفاق و انفس» به شناخت حق برسند و او را پرستش کنند تا درک فلسفه آفرینش تحقق یابد.

«سنرهبم اياتنا في الافاق و في انفسهم حتى يتبين لهم انه الحق»^۱

(زودا که آیات قدرت خود را در آفاق و نفس خودشان به آنها نشان خواهیم داد تا برایشان آشکار شود که او حق است.)

خداوند تحت عبارت «سیروا فی الارض» یکی از ابزارهای سیر آفاقی را مطرح می‌کند و عبرت‌گیری از طریق سیر و سیاحت را به عنوان یکی از راههای تکامل بشر نشان می‌دهد: «افلّم یسیروا فی الارض فتکون لهم قلوب یعقلون بها او اذان یسمعون بها...»^۲

(آیا در زمین سیر نمی‌کنند تا صاحب دل‌هایی گردند که بدان تعقل کنند و گوش‌هایی که بدان بشنوند؟)

«او لم یسیروا فی الارض فینظروا کیف کان عاقبة الذین من

از دیدگاه
قرآن مجید
گردشگری
باید وسیله‌ای
برای تکامل و
کمال فرهنگ،
بینش و
نگرش افراد
جامعه باشد.

(ب) جهانگردان: تبادل، تسلیم یا تهاجم فرهنگی

«فرهنگ» به عنوان خمیر مایه هنجارها و ارزشها خود را در «رفتار»، «گفتار» و «اندیشه» انسانها نشان می‌دهد و بشر در تمامی اعصار طی سفرها و سیاحتها، با هر هدف و انگیزه‌ای که بوده به کنش فرهنگی پرداخته است که گاهی آگاهانه و زمانی ناآگاهانه صورت گرفته و می‌گیرد.

بشر روزگاری به عنوان نماینده قوم، قبیله، خانواده، ملت یا سرزمینی با دیگران به تعامل فرهنگی می‌پرداخته و در ضمن آن نیازهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خویش را نیز برطرف می‌کرده است. اما امروزه سیاحان بیشتر به عنوان نماینده «فرهنگ» خاص و ویژه‌ای به سفر می‌پردازند و همراه خویش فرهنگ خاص خود را انتقال می‌دهند.

امروزه که مرزهای جغرافیایی و سیاسی و اقتصادی فروپاشیده و مرزهای فرهنگی، نگرشی و اعتقادی جایگزین آنها شده‌اند، تکنولوژی این امکان را فراهم نموده است که عاملان فرهنگی به راحتی با استفاده از ابزار سیاحت و امکانات گسترده به تعامل و جابجایی فرهنگی یا به غارت و هجوم به آن بپردازند.

اکنون برای تبیین نقش فرهنگ اسلامی و فرهنگ شهادت در تأثیر بر جهانگردان به بیان سه سازوکار فرهنگی در جهانگردی می‌پردازیم:

۱- جهانگردان و تبادل فرهنگی:

برای روشن شدن مفهوم این اصطلاح ابتدا دیدگاه رهبر فرزانه انقلاب حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای را مطرح می‌کنیم که فرمودند:

«تبادل فرهنگی یک چیز لازمی است و هیچ ملتی از اینکه معارفی را در تمام زمینه‌ها- از جمله فرهنگ و مسائلی که عنوان فرهنگ به آن اطلاق می‌شود- از ملتهای دیگر بیاموزد، بی‌نیاز نیست در همیشه تاریخ هم همین طور بوده است. ملتها در رفت و آمدهایشان با یکدیگر آداب زندگی، خلیقات، علم، نحوه لباس پوشیدن، آداب معاشرت، زبان، معارف و دین را از هم فرا گرفته‌اند. که این مهمترین مبادله ملتها با هم بوده و از تبادل اقتصادی و کالا هم مهمتر است.»^۶

در طول تاریخ روابط افراد و ملتها با یکدیگر موجب شده است که هنجارها و ارزشهای یکدیگر را مشاهده و برداشت

است بدین معنی که دو فرد، یا دو گروه و یا دو جامعه و همچنین دو فرهنگ می‌توانند به تعامل و یادگیری فرهنگی از یکدیگر بپردازند و جهانگرد از فرهنگ دیگری آرزوی را فرا گیرد و به آن فرهنگ هنجار و ارزش خود را القا نماید.

۲- جهانگردان و تسلیم فرهنگی:

یکی دیگر از ابعاد جریان فرهنگی در مقوله جهانگردی را می‌توان تحت واژه «تسلیم فرهنگی» طرح نمود. بدین معنا که مسافر یا جهانگرد پس از ورود به جامعه‌ای در مواجهه با فرهنگی سواى فرهنگ بومی خویش تسلیم فرهنگ جدید شود و نه تنها به تبادل فرهنگی نپردازد، بلکه با پذیرش فرهنگ آن جامعه، خود را در اختیار آن هنجارها و ارزشها قرار دهد.

این حالت ممکن است به دو صورت تحقق یابد:

۱- فرهنگ جامعه‌ای که جهانگرد در آن حضور یافته به جهت غنی بودن و تکامل بیشتر باعث گردد که مهاجر و یا مسافر تسلیم گردد.

تاریخ شاهد است که دین مقدس اسلام در بسیاری از ممالک بوسیله همین تبادلات فرهنگی گسترش یافته و یا در مقابل، ارزشها و هنجارهایی از دیگر ملل در فرهنگ مسلمانان وارد گردیده است.

۲- جامعه بیگانه، ضمن بهره‌برداری از ابزارها و امکانات تبلیغی و تأثیرگذار، جهانگرد را ناخودآگاه مجبور به تسلیم در مقابل آن فرهنگ نماید و این به جهت غنای فرهنگی آن جامعه نیست، بلکه اثر تبلیغات و سستی شخصیت جهانگرد می‌باشد. امروزه یکی از راهبردهای مراکز استعماری و غربی به قصد القای فرهنگ غرب به شرقیان و بخصوص مسلمانان تبلیغ برای سفر به کشورهای غربی است. آنان با بمباران تبلیغاتی و نشان دادن زرق و برق و نمود ظاهری و زیبایی فن‌آوری (تکنولوژی) مخاطبان را مسخ فرهنگی نموده، با از خود بیگانه کردن آنان، غربگرایی و غربزدگی را پدید

نمایند. این هنجارها و ارزشها و آداب و رسوم می‌تواند از کوچکترین مسائل چون نحوه غذا خوردن، لباس پوشیدن... تا مقوله مهمی همانند دین باشد.

در مکتب اسلام، شهید و فرهنگ شهادت قادرند فرد و جامعه را اصلاح کرده، سعادت را برای آنها به ارمغان آورند، همچنان که در سرزمین مقدس ایران «شهادت» و «شهیدان» بزرگترین تحول و دگرگونی قرون معاصر را پدید آورده و غرب و صهیونیسم بین‌الملل را به زانو درآورده‌اند.

تاریخ شاهد است که دین مقدس اسلام در بسیاری از ممالک بوسیله همین تبادلات فرهنگی گسترش یافته و یا در مقابل، ارزشها و هنجارهایی از دیگر ملل در فرهنگ مسلمانان وارد گردیده است.

رهبر فرزانه انقلاب در این باره می‌فرمایند:

«در طول تاریخ بسیار اتفاق افتاده که این تبادل فرهنگی به تغییر مذهب یک کشور انجامیده است. مثلاً در شرق آسیا یعنی در ناحیه شرقی منطقه اسلامی، بیشترین چیزی که اسلام را به کشورهایی مثل اندونزی، مالزی و حتی قسمتهای مهمی از شبه‌قاره بوده، دعوت مبلغین بود، بلکه رفتار آحاد ملت ایران بود. در سایه رفت و آمدهای تجار و سیاحان ایرانی که به این مناطق می‌رفتند یک ملت بزرگ، یعنی مردم اندونزی- که امروز شاید بزرگترین ملت اسلامی در آسیا می‌باشد- مسلمان شدند.

اسلام را برای اولین بار نه مبلغین دینی به آنجا بردند و نه شمشیر و جنگ، بلکه همین رفت و آمدها بود. خود ملت ما در طول زمان از ملت‌های دیگر خیلی چیزها آموخته است و این برای تازه ماندن معارف و حیات فرهنگی در سرتاسر عالم یک روند ضروری است. این معنی تبادل فرهنگی است که خوب و مطلوب است.»^۷

بنابر این سیر و سیاحت عاملی مؤثر در تبادل فرهنگی

می‌آورند. تنها انسانهای آگاه و هوشیار هستند که فریب ظواهر فن‌آوری غرب را نخورده و فساد و انحطاط اخلاقی و انسانی آنان را که در پشت این ظواهر زیبا نهفته است می‌بینند.

از طرف دیگر تاریخ گواهی می‌دهد که غربیان در ترون وسطی - که خود آن را عصر تاریکی و جهالت می‌نامند - با سفر به کشورهای اسلامی، بخصوص اندلس (اسپانیای امروزی) در برخورد با فرهنگ والای اسلامی تسلیم شده، با خود این فرهنگ غنی را به اروپا انتقال داده‌اند و یکی از مهمترین علل پدید آمدن «رنسانس» را موجب گشتند.

سرتوماس آرنولد، در این باره می‌نویسد:

«میل به زیارت اماکن مقدسه (در فلسطین) و تشنگی مفرط به اخذ علوم اسلامی و اشتیاق به بازرگانی و غیره، اروپاییان را به سرزمینهای اسلامی کشانید و چون به میهن خود بازگشتند علوم و هنرهای را فراگرفته و اشیایی را با خود می‌آوردند.»^۸

تهاجم فرهنگی به این معنی است که یک مجموعه سیاسی یا اقتصادی برای اجرای مقاصد خاص خود و اسارت یک ملت، به بنیانهای فرهنگی آن ملت هجوم می‌برد.

گوستاو لوبون در همین باره می‌نویسد:

«بعضی‌ها عار دارند که اقرار کنند؛ یک قوم کافر و ملحدی (مسلمانان) سبب شده اروپای مسیحی، از حال توحش و جهالت خارج گردد و لذا آن را مکتوم نگاه می‌دارند...»^۹

بنابر این جهانگردان در مواجهه با فرهنگ دیگران، یا در اثر غنای فرهنگی و یا در اثر تبلیغات و القانات شدید، تسلیم می‌گردند و این خود نوعی از رابطه «فرهنگ» و «سیر و سفر» می‌باشد.

۳- جهانگردان و تهاجم فرهنگی:

سومین شیوه ارتباط «فرهنگ» با سیاحت را می‌توان در اصطلاح «تهاجم فرهنگی» خلاصه کرد.

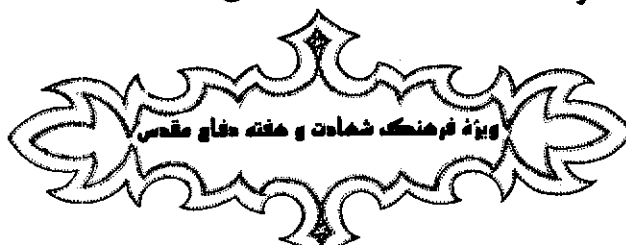
رهبر فرزانه و حکیم عارف، حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای در تبیین دیدگاههای فرهنگی خویش به مقوله تهاجم فرهنگی اشاره کرده و با واژه «شبیخون فرهنگی» این خطر بزرگ را مطرح نموده‌اند:

امروزه در اصفهان هنر شهادت و ایثار که اوج هنر مردان الهی است برتر از هنرهای معماری و تاریخی پدید آمده است.

«تهاجم فرهنگی به این معنی است که یک مجموعه سیاسی یا اقتصادی برای اجرای مقاصد خاص خود و اسارت یک ملت، به بنیانهای فرهنگی آن ملت هجوم می‌برد. در این هجوم باورهای تازه‌ای را به زور و به قصد جایگزینی با فرهنگ و باورهای ملی آن ملت وارد کشور می‌کنند... تهاجم فرهنگی برای بی‌اعتقاد کردن نسل نو انجام می‌گیرد، هم بی‌اعتقاد کردن به دین، هم بی‌اعتقاد کردن به اصول انقلابی و هم بی‌اعتقاد کردن به آن تفکر فعالی که امروز استکبار و قلمرو قدرتهای استکباری را به خطر و وحشت انداخته است.»^{۱۰}

یکی از ابزارهای مورد استفاده مراکز استکبار جهانی و صهیونیسم بین‌الملل برای تهاجم و شبیخون فرهنگی به دیگر ملل، بخصوص جوامع اسلامی و ایران که امروزه ام‌القریه جهان اسلام است، سفر و سیاحت می‌باشد.

اروپا، غرب و مراکز هدایت‌کننده و برنامه‌ریز ضد فرهنگی با گسیل کردن افراد و گروههایی تحت عنوان «توریست» به دیگر کشورها در برخی موارد اهدافی چون جاسوسی، رواج فساد و فحشا، نشر آداب و رسوم منحط غربی، لکه‌دار کردن چهره جوامع اسلامی با رفتارهای غربی و... را دنبال می‌کنند. در اثبات همین واقعیت تلخ کشور عزیزمان ایران، بارها شاهد این گونه تهاجمات فرهنگی از سوی به اصطلاح توریستها بوده و یا افرادی از آنان که با برنامه مشغول تخریب ارزشهای اسلامی و به انحراف کشیدن نسل جوان بوده‌اند، دستگیر و اخراج شده‌اند.

حضرت امام خمینی (ع) می‌فرمایند:

«خط سرخ شهادت، خط آل محمد و علی است و این افتخار از خاندان نبوت و ولایت به ذریه طیبه آن بزرگواران و به پیروان خط آنان به ارث رسیده است.»^{۱۱}

این خط خونین شهادت که در کربلا جلوه نمود و حراست از تشیع علوی را بر دوش کشید، مشعلی پرفروغ شد که در دوراهی حق و باطل، راه حضرت حق و «صراط مستقیم» را به عاشقان الله نمایاند.

واقعۀ عاشورای حسین، بیرق سرخی بود که در دشت کربلا برای ابد برافراشته شد تا مسیر حق و حقیقت را برای تمامی پویندگان راه انسانیت ترسیم کند و جوشش خون عاشورائیان به رهبری حضرت اباعبدالله الحسین (ع) تداوم یافت، تا اینکه در عصر جاهلیت مدرن در برابر آمریکا و صهیونیسم بین‌الملل - وارثان ابوسفیان و ابوجهل و معاویه و یزیدیان و قبایل یهودی مدینه - برای حراست از اسلام محمدی (ص) و تشیع علوی، عاشورای دیگری در کربلای خمینی (ره) بوجود آید و مشعل شهادت پرفروغ تر گردد و خط خون جوشش بیشتری یابد.

سالهای دفاع مقدس در جبهه‌های حق بر ضد باطل آیینهای از کربلای حسینی بود و شهیدان مظلوم جنوب و غرب، وارثان شهدای مظلوم کربلا بودند.

اگر انقلاب کربلا با خون تداوم یافت، انقلاب ایران و اسلام ناب محمدی هم با خون رشد یافت و حراست گردید و بر اسلام ابوسفیانی و آمریکایی پیروز گشت. حضرت امام خمینی (ره) در باره کارکردهای شهادت حماسه‌سازان دفاع مقدس فرموده‌اند:

«هر روز ما در جنگ برکتی داشته‌ایم که در همه صحنه‌ها از آن بهره‌جسته‌ایم. ما انقلابمان را در جنگ به جهان صادر نموده‌ایم؛ ما مظلومیت خویش و ستم متجاوزان را در جنگ ثابت نموده‌ایم؛ ما در جنگ پرده از چهره تزویر جهانخواران کنار زدیم؛ ما در جنگ ابهت دو ابرقدرت شرق و غرب را شکستیم؛ ما در جنگ ریشه‌های انقلاب پربار اسلامیمان را محکم کردیم؛ ما در جنگ حس برادری و وطن‌دوستی را در

اگر دیروز شمشیر در جنگهای صلیبی و سپس توپ و تانک در هجوم به سرزمینهای اسلامی نقش اول را دارا بود، امروزه رواج ضدارزشها و نابهنجاری‌ها با بهره‌گیری از ابزارهای گوناگون فرهنگی از جمله جهانگردی نقش اول را در هجوم استکبار بازی می‌کنند.

بنا بر این ارتباط فرهنگ و جهانگردی در سه وجه تبادل، تسلیم و تهاجم فرهنگی ظهور و بروز می‌نماید.

ج) جهانگردان و «فرهنگ شهادت» در اصفهان:

در آنچه گفته شد به ارتباط فرهنگ و جهانگردی پرداختیم و حال برآنیم به تبیین نقش فرهنگ شهادت و ایثارگری در بالا بردن ارزش جهانگردی پردازیم و جایگاه این فرهنگ را در شهر شهیدان، اصفهان روشن کنیم. مفهوم «شهادت» در مکتب حیاتبخش اسلام، فدا کردن جان در راه خداوند تبارک و تعالی در راستای احیای دین، جلوگیری از تحریف آن و اصلاح جامعه و... می‌باشد. «جهاد فی سبیل الله» و «شهادت» واژه‌های مقدسی هستند که در فرهنگ الهی اسلام از رتبه والایی برخوردارند. «شهادت» در اندیشه اسلامی، طریقی است که از سوی شهید را به اعلی‌علیین و مقام عندالهی می‌رساند و از طرف دیگر جامعه را اصلاح کرده و انحرافات و نابهنجاری‌ها را از بین می‌برد و سعادت دنیوی و اخروی را برای فرد و جامعه به ارمغان می‌آورد.

به همین جهت از آن روزی که خورشید پرفروغ اسلام ناب محمدی (ص) از مکه معظمه با بعثت پیامبر اکرم (ص) طلوع کرد و هستی را روشن نمود و هدایت بشریت را ندا داد، مشعل «شهادت» روشن گردید و خون سرخ شهیدان عارف، عاشق و حماسه‌ساز، ابزاری برای حراست از اسلام محمدی (ص) و تشیع علوی و اصلاح جوامع اسلامی شد.

«فرهنگ شهادت» با هدایتها و رهنمودهای ائمه اطهار (ع) در جامعه اسلامی به نهادی تبدیل گشت که عاشقان لقاءالله، از آن برای دفاع از مظلوم و ستیز با ظالم و احقاق حق و ابطال باطل بهره بردند و هستی خویش را در راه حضرت دوست تقدیم جانان نمودند.

نهاد یکایک مردمان بارور کردیم؛ ما در جنگ به مردم جهان و خصوصاً مردم منطقه نشان دادیم که علیه تمامی قدرتها و ابرقدرتها سالیان سال می‌توان مبارزه کرد. جنگ ما کمک به فتح افغانستان را بدنبال داشت. جنگ ما فتح فلسطین را به دنبال خواهد داشت. جنگ ما موجب شد که تمامی سردمداران نظامهای فاسد در مقابل اسلام احساس ذلت کنند. جنگ ما بیداری پاکستان و هندوستان را به دنبال داشت. تنها در جنگ بود که صنایع نظامی ما از رشد آنچنانی برخوردار شد و از همه اینها مهمتر استمرار روح اسلام انقلابی در پرتو جنگ تحقق یافت. همه اینها از برکت خونهای پاک شهدای عزیز هشت سال نبرد بود.^{۱۲}

کارکردهای شهیدان دفاع مقدس، این شاگردان مکتب حسینی و پیروان خمینی، در تمامی ابعاد داخلی و بین‌المللی مشهود است.

در میان این خیل عظیم شهیدان شاهد و سرداران بزرگ سپاه اسلام، شهر شهیدان، اصفهان همانند سایر صحنه‌ها پیشتاز بوده و شهیدان بیشتری به پیشگاه حق و حقیقت تقدیم کرده است. راست قامتان جاوید این خطه خونین، حماسه‌ها و رشادتهایی نشان دادند که دوست و دشمن زبان به اعتراف گشودند. تاریخ این خطه از سرزمین مقدس ایران بخوبی گواهی می‌دهد که اصفهان همیشه در صف اول مبارزه با کفر و نفاق و ستم بوده است بویژه در نهضت حضرت امام خمینی(ره) از سالهای ۱۳۴۲ شمسی تا به امروز اصفهان پیشگام در صف مبارزه و جهاد درخشیده است.

با ورود تشیع به اصفهان در قرون اولیه اسلامی اگر چه اکثریت با اهل تسنن بود، اما شیعیان در مبارزه با ظلم و ستم برخورد فعال داشتند و با ظهور صفویه و رشد تشیع، اصفهان همیشه مرکز علم و دین و فرهنگ اسلامی بوده و در دوران مشروطیت و بعد از آن با رشادتها و شهادتها در خدمت دین و مسلمین قرار داشته است.

و آخرین حماسه‌ای که اصفهان فعالانه در آن شرکت جست، دفاع مقدس بود که با تقدیم ۲۳۰۰۰ شهید در رتبه اول کشور قرار گرفت تا جایی که حضرت امام خمینی(ره) در

مورد شهیدپروری اصفهان فرمودند:

«شما در کجای دنیا می‌توانید جایی را مثل استان اصفهان پیدا کنید؟ همین چند روز پیش فقط در شهر اصفهان حدود سیصد هفتاد نفر را تشییع کردند.»^{۱۳}

معیاری که حضرت امام خمینی(ره) اصفهان را با آن در دنیا بی‌نظیر می‌خوانند «فرهنگ شهادت» و داشتن «روحیه شهادت‌طلبی» و تقدیم شهیدان گرانقدر در راه اسلام است.

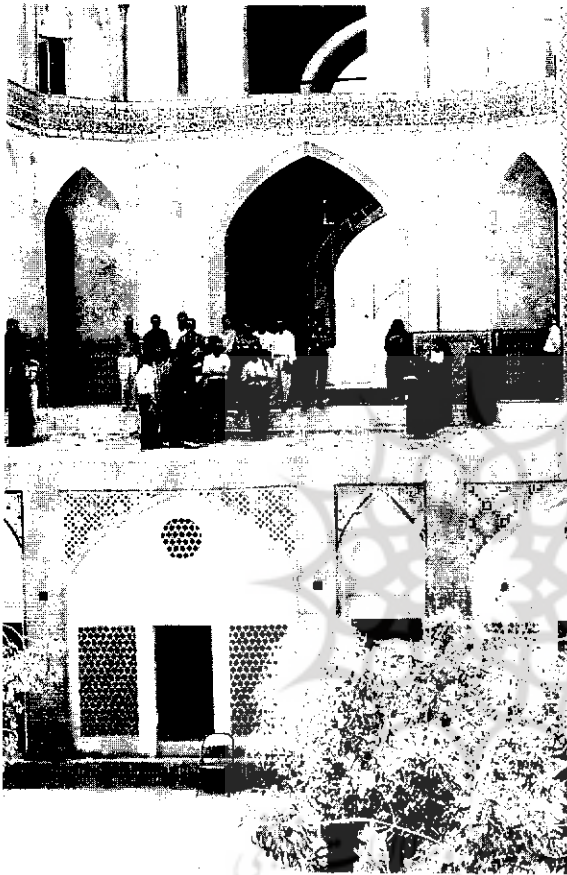
شهر شهیدان اسلام، اصفهان، با جهاد اکبر و جهاد اصغر جوانان رشیدش، فرهنگی را در خود نهادینه کرده است که افتخار هر انسان و هر مکتب الهی است. حال که فرهنگ عظیم و مقدس «شهادت» در این خطه حماسه‌ساز خیمه زده است، باید از آن در جهت ارتقای فرهنگ جهانگردی بهره جست. همانطور که در مبحث قبلی اشاره رفت سه وجه تبادلی

خداشای وارد سازد.

اصولاً هر جامعه و هر ملتی در برخورد با بیگانگان و افراد تازه وارد می‌کوشد که والاترین و با ارزش‌ترین فرهنگ و فرآورده خود را به آنان تقدیم کند و با جذب آنان، به نشر فرهنگ خویش در سراسر گیتی همت گمارد.

اصفهان اینک بعد از هشت سال دفاع مقدس به فرهنگ والای شهادت و ایثار دست یافته است و اگر دیروز تنها خود را با تاریخ و صنایع دستی و معماری و بناهای کهن معرفی می‌نمود، اینک بالاتر از آن با شهیدان والا مقام و حماسه‌سازان راست‌قامش معرفی می‌کند و هنر خود را در فرهنگ شهادت نشان می‌دهد.

به همین جهت باید از فرهنگ شهادت در عصری که ظلمت و سیاهی بوسیله مراکز استعماری ترویج می‌گردد و غربیان در فرهنگی منحط غوطه‌ورند، بهره برد و به بیداری دل و جان و اندیشه آنان همت گماشت، چرا که به فرموده امام

تسلیم و تهاجم فرهنگی در مقوله جهانگردی مطرح است. حال به تبیین این ابعاد با در نظر گرفتن فرهنگ شهادت در شهر راست‌قامتان جاوید تاریخ می‌پردازیم.

فرهنگ شهادت و تبادل فرهنگی:

سیاحان داخلی و بین‌المللی با حضور در اصفهان باید در یک تبادل فرهنگی ضمن انتقال ارزشهای مثبت خود، با ارزش‌های فرهنگ این سرزمین آشنا شوند و اوج ایثار و جانبازی را از جوانان رشید و شهید اصفهان فراگیرند.

فرهنگ شهادت و تسلیم فرهنگی:

عصاره فرهنگ اسلام در شهادت عاشورائیان حسینی جلوه نمود و شهیدان دفاع مقدس در عاشورای خمینی (ره) الهام گرفته از کربلای حسینی هستند و شهادت در فرهنگ بشریت قله‌ای است که برترین انسانها به آن دست می‌یابند. از این رو حضرت امام خمینی (ره) فرموده‌اند:

«هنر آن است که بی‌هیاهوی سیاسی و خودنمایی‌های شیطانی برای خدا به جهاد برخیزد و خود را فدای هدف کند نه هوی؛ و این هنر مردان خداست.»^{۱۴}

امروزه در اصفهان هنر شهادت و ایثار که اوج هنر مردان الهی است برتر از هنرهای معماری و تاریخی پدید آمده است. این هنر که مطابق با فطرت پاک انسانهاست اگر صحیح عرضه شود می‌تواند جهانگردان را تسلیم فرهنگ شهادت کند و با کوله‌باری از فرهنگ والای اسلامی و ایثار و از خودگذشتگی بدرقه نماید.

فرهنگ شهادت و تهاجم فرهنگی:

باتوجه به خطر تهاجم فرهنگی از سوی بعضی از جهانگردان که بیم آن می‌رود با هدف و برنامه از پیش طراحی شده مراکز استکباری به شهر شهیدان قدم گذاشته باشند، می‌توان برای خنثی کردن توطئه آنان، فرهنگ مقدس شهادت را عرضه نمود و جامعه را با آن بیمه کرد تا هواهای نفسانی و توطئه‌های شیطانی، نتوانند به فرهنگ اصیل و ریشه‌دار و معنوی این شهر گلدسته‌های اذان و نماز و رشادت و شهادت

شهیدان: «شهادت در راه خداوند زندگی افتخارآمیز ابدی و چراغ هدایت برای ملت‌هاست.»^{۱۵}

اگر دیروز حضرت زینب سلام الله علیها پیام‌آور شهیدان کربلای حسینی بود که امروز از آن حماسه جاوید بشریت درس زندگی بیاموزیم، بر ماست که زینب گونه پیام و حماسه شهیدان دفاع مقدس کربلای خمینی(ره) را به جهانیان و تشنگان آزادی و انسانیت برسانیم، و جهانگردان را با این فرهنگ مقدس آشنا سازیم تا از وادی جهل و ظلمت بدر آیند و اخلاق و سیره انسانیت را بیاموزند و از سوی نسل جوان را برای تداوم راه شهیدان با این فرهنگ آشنا کنیم.

غفلت از این مقوله مهم قطعاً خسارات فرهنگی بسیاری را متوجه جامعه اسلامی کرده و عملکرد کارگزاران فرهنگی را مورد خدشه قرار خواهد داد. بنا بر این، برای تحقق جهانگردی فرهنگی و رسالت فرهنگی ام‌القرای جهان اسلام و استفاده از توان عظیم فرهنگی شهر شهیدان اصفهان، باید خود را از تفکر مادی رها کرده و «فرهنگ شهادت» را به سیاحان داخلی و بین‌المللی ارائه دهیم.

راهبردهایی در ارائه «فرهنگ شهادت»:

ابلاغ و رساندن «فرهنگ شهادت» و «پیام شهیدان» به جهانگردان نیازمند شیوه‌ها و ابزارهایی می‌باشد که در اینجا به اختصار به چند مورد از آنها اشاره می‌شود:

۱- ایجاد موزه دفاع مقدس:

برپایی «موزه دفاع مقدس» در جوار تربت پاک شهیدان در گلستان شهدای اصفهان، عرضه عکس، فیلم، نامه، وصیت‌نامه، خاطرات، حماسه‌ها، سلاح شخصی و تجهیزات انفرادی سرداران شهید و ماکت مناطق عملیاتی و... می‌تواند سیاحان را جذب و با فرهنگ شهادت آشنا سازد.

۲- نصب تابلو و تندیسهایی از سرداران شهید در سطح شهر:

زنده نگه داشتن یاد و خاطره سرداران شهید، با نصب تابلوها و تندیسهایی زیبا و هنری از آنان در سطح شهر برای

همیشه، جهانگرد داخلی و خارجی را به تحقیق در باره آنان و می‌دارد و آنان را به عنوان اسوه‌های قهرمانی و انسانیت مطرح می‌سازد.

۳- چاپ بروشورهای تبلیغی:

با چاپ و نشر بروشورهای تبلیغی در مورد حماسه و خاطرات و پیام شهیدان و ترجمه آن به زبانهای بین‌المللی و توزیع در مرزهای زمینی و هوایی استان در پایانه‌های اتوبوسها و راه آهن و مبادی ورودی شهر و فرودگاهها، بین مسافران و مهمانان داخلی و بین‌المللی، می‌توان «فرهنگ شهادت» را شناساند.

۴- چاپ کتابهایی در مقوله «فرهنگ شهید و شهادت»:

چاپ و نشر کتابهایی از حماسه شهیدان و سرداران شهید و تشریح عملیات شهادت طلبانه و ترجمه آنان به زبانهای بین‌المللی و هدیه آن به جهانگردان که به عنوان یک سوغات فرهنگی از شهر شهیدان با خود به وطن خویش همراه ببرند، در ترویج فرهنگ شهادت مؤثر است.

۵- تهیه دیسک‌های کامپیوتری:

امروز که در عصر ارتباطات و تکنولوژی ارتباطی زندگی می‌کنیم، رایانه‌ها (کامپیوترها) به عنوان ابزاری مدرن در این مقوله جایگاه ویژه‌ای یافته است. لذا باید برنامه‌های رایانه‌ای زیبا و جذاب در معرفی دفاع مقدس و شهیدان و پیام آنان و زندگی و خاطرات حماسه‌های همیشه جاوید آنان تهیه و در اختیار مسافران قرار گیرد.

۶- برنامه دیدار با خانواده شهدا و رزمندگان:

شهر اصفهان در طول سال همیشه با توره‌ها و کاروانهای داخلی و بین‌المللی مواجه است و پذیرای بازدیدکنندگان این شهر بین‌المللی می‌باشد، لذا کارگزاران امور سیر و سیاحت در استان باید در راستای ترویج فرهنگ شهادت و ایثار و دفاع مقدس، با برنامه‌های منظم سیاحان، بخصوص سیاحان بین‌المللی را به دیدار خانواده شهدا ببرند و آنان را با اسوه‌های صبر و ایثار آشنا سازند.

از وصول به آن محروم مکن. خداوندا! کشور ما و ملت ما هنوز در آغاز راه مبارزه‌اند و نیازمند به مشعل شهادت، تو خود این چراغ پرفروغ را حافظ و نگهبان باش.»^{۱۶}

* محسن نصری: کارشناس پژوهشگری علوم اجتماعی.

پی‌نوشت

- ۱- سوره فصلت، آیه ۵۳.
- ۲- سوره حج، آیه ۴۶.
- ۳- سوره روم، آیه ۹.
- ۴- سوره عنکبوت، آیه ۲۰.
- ۵- سوره آل عمران، آیه ۱۳۷.
- ۶- آیت‌الله خامنه‌ای، فرهنگ و تهاجم فرهنگی، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ص ۱۹.
- ۷- همان.
- ۸- سرتوماس آرنولد و آلفرد گیرم، میراث اسلام، ترجمه مصطفی علم، ص ۳۵.
- ۹- گوستاو لوبون، تمدن اسلام و عرب، ترجمه فخر داعی گیلانی، ص ۷۵۱.
- ۱۰- آیت‌الله خامنه‌ای، منبع پیشین، ص ۳-۴.
- ۱۱- امام خمینی (ره)، صحیفه نور، ج ۱۵، ص ۱۵۴.
- ۱۲- همان، ج ۲۱، ص ۹۴.
- ۱۳- همان، ج ۱۷، ص ۸۲.
- ۱۴- همان، ج ۱۵، ص ۲۶.
- ۱۵- همان، ج ۱۵، ص ۱۱۰.
- ۱۶- همان، ج ۲۰، ص ۲۳۹.

۷- دیدار از گلستان شهدا:

پس از گذشت حدود پنجاه سال از جنگ دوم جهانی، هنوز آرامگاه «سرباز گمنام» در کشورهای اروپایی پذیرای هیأت‌های سیاسی خارجی و جهانگردان است. اما متأسفانه گلستان شهدای اصفهان به فراموشی سپرده شده است. بدین جهت پیشنهاد می‌گردد با زیباسازی و استفاده از هنرها، به ساماندهی گلستان شهدا پرداخته شود و هیأت‌های سیاسی خارجی در بدو ورود به اصفهان در اولین مرحله به دیدار گلستان شهدا برده شوند و با فرهنگ شهادت و شهیدان حماسه‌ساز آشنا گردند. همچنین جهانگردان با این مجموعه بی‌نظیر از برترین انسانها در بازدید از قبور مطهر و پاکشان آشنا خواهند شد.

۸- تشکیل مجمع فرهنگ شهادت:

برای معرفی و ارائه فرهنگ شهادت به سیاحان و اجرای راهبردهای یاد شده و دیگر برنامه‌های هنری و فرهنگی در این زمینه، باید مجمعی متشکل از نهادها و سازمانها و ادارات سطح استان تشکیل شود تا با همکاری و همدلی، این مهم را تحقق بخشند. این مجمع می‌تواند متشکل از: بنیاد شهید، سپاه پاسداران، ارتش جمهوری اسلامی، بنیاد حفظ آثار و ارزشهای دفاع مقدس، شهرداری، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی و... باشد.

ختم کلام را از چشمه جوشان اندیشه ناب محمدی (ص) احیاگر دین و اصلاح‌گر جامعه در عصر جاهلیت مدرن، حضرت امام خمینی (ره) بر می‌گیریم که فرمود:

«... خدا می‌داند که راه و رسم شهادت کور شدنی نیست و این ملتها و آیندگان هستند که به راه شهیدان اقتدا خواهند نمود. و همین تربیت پاک شهیدان است که تا قیامت مزار عاشقان و عارفان و دلسوختگان و دارالشغای آزادگان خواهد بود. خوشا به حال آنان که با شهادت رفتند! خوشا به حال آنانکه در این قافله نور، جان و سر باختند، و خوشا به حال آنهایی که این گوهرها را در دامن خود پروراندند! خداوندا! این دفتر و کتاب شهادت را همچنان به روی مشتاقان باز و ما را هم

